

Юрій Бігун

Слово «етикет» є досить поширеним і знайомим. Його розуміють як певну в'язку правил та норм поведінки під час перебування у різного роду культурних закладах, таких як ресторан, театр, кіно тощо. Загалом етикет як культура поведінки стосується усіх сфер людського життя і діяльності, в тому числі і релігії. Релігійний етикет — питання досить неоднозначне. Зокрема у християнстві часом існує тенденція неправильного сприймання правил поведінки у храмі через їх гіперболізацію, або ж навпаки — применшення. Ми спробуємо ближче розглянути цю проблематику.

Етикет — це не просто норми поведінки людини, а радше вияв зрілої постави у відношенні до оточуючих. Це слово прийшло до нас від французького короля Людовіка XIV, який у себе на прийомі вручив гостям картки, які називались «етикетки», де перераховувались правила поведінки. Саме від цих «етикеток» і з'явилося поняття етикету. Оскільки людина є особою спільотною, яка для реалізації себе потребує стосунків з іншими людьми, виникає потреба у визначенні манери та культури цих відносин. Тож людство впродовж багатьох століть напружувало прийнятні форми співіснування, які базуються на народних традиціях, зумовлених надбаннями національної історії та менталітету.

Окрім того, що людина є спільотною особою, вона також є образом Божим, скерованим до свого Первообразу – до Бога, з Яким потребує спілкування. Бог є всюдисущим, але особливо Він є присутній у храмі, місці Свого особливого перебування. Тому існує цілий ряд норм та постанов, які стосуються правил поведінки людини у храмі.

Аби благоговійно віддати честь Богові, християнин заздалегідь повинен приготуватись і дотримуватись певних норм, усталених релігійно-культурною традицією. До храму потрібно приходити завчасно — 10 хвилин перед богослужінням, щоб мати час поставити

свічки, подати записки за здоров'я або упокій, помолитись перед іконами. Перед входом до храму слід вимкнути або поставити у беззвучний режим мобільний телефон, щоб дзвінки не заважали молитві інших.

Входячи до храму, робимо на собі знак хреста та поклін, що є виявом нашої благоговійної віри у Пресвяту Трійцю. Після цього слід підійти до тетраподу, перехреститися двічі з малим поклоном, поцілувати хрест та ікону, знову перехреститися з поклоном і відійти. Якщо ж трапиться, що ми із певних причин запізнилися на богослужіння, то до храму слід входити тихо. Не варто вже підходити до тетраподу, а відразу стати на вільне місце і долучитись до спільної молитви. При потребі, переходячи перед царськими дверима іконостасу, зупиняємось і хрестимось здійснюючи малий поклін. У храмі не слід вітатись потисканням руки, бо це може заважати молитві інших; можна мовчки привітатись кивком голови.

Під час богослужіння не можна ходити храмом без крайньої потреби, не можна розмовляти або промовляти приватні молитви, якщо вони не стосуються спільної молитви. Також не можна робити зауважень особі, яка достеменно не знає, як поводитись у храмі, хіба що вона чинить це свідомо або відверто заважає іншим молитися. Під час богослужіння не слід озиратись, оглядати присутніх чи храм, його убранство. Віруюча людина на богослужінні має перебувати у молитовному стані, що є виявом її благоговіння перед Господом.

Важливим також є вдало підібрати одяг, який не лише виконує функцію захисту тіла, але й має виражальну мету. Своїм одягом ми являємо себе назовні, розповідаємо про себе. До прикладу, якщо ми бачимо людину в уніформі, то розуміємо, що це військовослужбовець. По-особливому одягаємось у важливі моменти нашого життя. Однією із таких подій є богослужіння, що потребує від нас певної культури одягу, яка б засвідчила наші наміри. Часто буває так, що наш одяг несумісний із християнським благочестям, а оскільки християнське богослужіння є спільотною молитвою, то невідповідний зовнішній вигляд людини може бути зухвалим та провокативним стосовно інших молільників, які відволікаються. Тому слід дотримуватися дисципліни щодо одягу, який повинен відповідати святості місця, в якому перебуваємо, і святості події, в якій беремо участь. Адже храм — це дім Божий, таїнственна оселя Небесного Царя, а богослужіння — Його небесно-земне прославляння.

Якщо заглянемо в історію, то побачимо, що вже від перших століть християнства було заведено правило, щоб жінки у храмі стояли окремо від чоловіків, деколи навіть за спеціальною перегородкою. І сьогодні подекуди це зберігається: чоловіки стоять

справа, а жінки — ліворуч, залишаючи по можливості вільним прохід до тетраподу. Це сприяє уважності та зосередженості молільників.

Коли ми проходимо повз храми або фігури із розп'яттям Христа чи зображенням Пресвятої Богородиці, то в знак поваги і пошани до того, кого вони нам являють, робимо на собі знак святого хреста, знімаємо головний убір. Також таким чином ми ідентифікуємо себе віруючими людьми, християнами.

Якими ж є вимоги щодо поведінки у храмі незрілої особи, тобто дитини? У неділю, чи інші святкові дні, батьки також беруть до храму своїх дітей, які ще достеменно не розуміють святості місця, до якого прийшли, а також богослужіння, на якому перебувають. Тут виникає ряд питань. Чи варто приводити дитину до храму? Якщо ж варто, то як вона має поводитись? Чи є правила етикету в храмі для дітей? — Не тільки варто, але й потрібно їх приводити. У Святому Письмі Христос наголошує: «Пустіть дітей! Не бороніть їм приходити до мене, бо таких Царство Небесне» (Мт 19, 14). Дітей слід привчати до молитви з раннього віку. Важливим фактором тут є приклад батьків. Приходячи до храму з дітьми, батьки повинні слідкувати, щоб дитина вела себе спокійно, слухняно і скромно. Формування релігійного та національного світогляду дітей, манер їх поведінки під проводом батьків дозволяє втілювати у житті християнські чесноти і цінності.

Отож будучи віруючими людьми, ми маємо усвідомлювати сакральний вимір храму, в який входимо для прослави Бога у богослужіннях, а тому і відповідна поведінка є вагомим чинником у відносинах з Богом та іншими людьми. Етикет у храмі дозволяє нам якнайкраще вшанувати незбагненну велич та святість Бога а також пошанувати молитву ближнього.

Юрій БІГУН, Дещо про церковний етикет, або культура поведінки у храмі // СЛОВО №4 (80), грудень-лютий 2019-2020